

<p>سوالات درس پنجم</p> <p>بازار چیست و چگونه عمل میکند</p> <p>طراح : سالارپور ناحیه دوزاهدان</p>	<p>به نام خدا</p> <p>معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش</p> <p>دفتر آموزش متوسطه نظری</p> <p>دبیرخانه راهبردی درس اقتصاد تهیه شده در استان سیستان و بلوچستان</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب اقتصاد</p> <p>سال تحصیلی :</p> <p>۱۴۰۱-۱۴۰۲</p>
--	---	--

### نقشه راه:

۱- بازیگران اصلی اقتصاد را نام ببرید؟ **خانوارها و بنگاهها**

۲- بازیگران اصلی اقتصاد چگونه قیمت و مقدار کالا و خدمات را تعیین می کنند؟  
**بازیگران اصلی اقتصاد از طریق بده - بستان های بین خود، قیمت و مقدار کالا و خدمات را تعیین می کنند.**

### بنگاه و خانوار در اقتصاد

۳- دو گروه از مهم ترین تصمیم گیرندگان و بازیگران در اقتصاد، ..... و ..... هستند. **خانوارها و بنگاهها**

۴- خانوارها در اقتصاد یکی از اصلی ترین بازیگران هستند توضیح دهید که در چند حالت میتوانند در اقتصاد مشارکت کنند؟

**الف- خانوارها کالاها و خدمات مورد نیاز را از کسب و کارها خریداری می کنند.**

**ب- خانوارها زمین، نیروی کار، سرمایه و کارآفرینی را برای تولید کالاها و خدمات ارائه می کنند.**

۵- منظور از «بنگاه» در اقتصاد چیست؟ چند نمونه بیاورید.

در اقتصاد «بنگاه» همان چیزی است که مردم معمولاً آن را به عنوان یک کسب و کار می شناسند مانند: مزارع کشاورزی، فروشگاهها، کسب و کار خویش فرمایی مثل پیرایشگری، نقشه کشی ساختمان، معماری و یا کارگاههای تولیدی

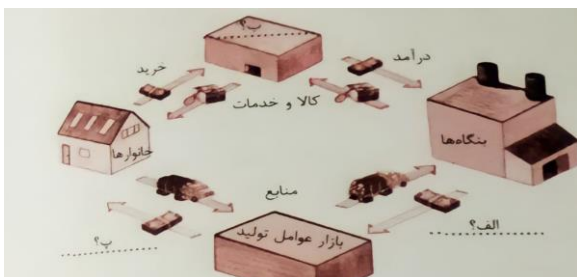
۶- موسسات کسب و کارها یا «بنگاهها»، منابع برای تولید کالا و خدمات را چگونه تامین می کنند؟

برای تولید کالاها و خدمات، بنگاهها باید از خانوارها منابع را خریداری یا اجاره کنند. مثلاً یک رستوران زنجیره ای، زمانی که افرادی را استخدام می کند، نیروی کار از خانوارها اجاره می کند.

### جریان چرخشی ساده

۷- چگونه بین بازیگران اصلی اقتصاد «خانوار و بنگاه» رابطه داد و ستد شکل می گیرد؟

خانوارها کالاها و خدمات تولیدی را از بنگاهها خریداری می کنند هزینه ی خانوارها یا پولی که توسط خانوارها پرداخت میشود) و بنگاهها، منابع را از خانوارها اجاره یا خریداری می کنند، (که عنوان درآمد خانوارها محسوب شده) و این باعث شکل گیری رابطه داد و ستد بین این بازیگران می شود.



۸- کادرهای خالی را در نمودار جریان چرخشی مقابل تکمیل

۹- نمودار جریان چرخشی، تعاملات بین بازیگران کلیدی (خانوارها و بنگاه های اقتصادی) را تجزیه و تحلیل کنید.



مسیر شماره (۱)

جهت فلش از سمت خانوار به طرف بنگاه است (یعنی بنگاهها، عوامل تولید مثل زمین سرمایه، نیروی کار را از خانوارها می گیرند)

مسیر شماره (۲)

در مقابل بکارگیری عوامل تولید، بنگاهها به خانوارها پول میدهند یعنی به خانوارها برای بکارگیری (منابع طبیعی) اجاره یا قیمت آن را میپردازد و برای بکارگیری سرمایه بهره یا سود آن را به خانواده ها پرداخت کرده و یا برای بکارگیری نیروی انسانی مزد یا حقوق پرداخت می کنند. (از یک سو درآمد برای خانوارها محسوب میشود و از طرفی هزینه ای برای بنگاهها دارد برای بکارگرفتن عوامل تولید)

مسیر شماره (۳)

(جهت فلش از سمت بنگاه به خانوارها) یعنی بنگاهها کالا و خدمات مورد نیاز خانوارها را تولید و عرضه می کنند تا مورد استفاده ی خانوار ها قرار بگیرد.

مسیر شماره (۴)

پولی را که خانوارها در مقابل عوامل تولید گرفته اند (درآمد) حالا باید صرف خرید کالا و خدمات مورد نیاز خود از بنگاهها کنند (درآمدی برای بنگاهها و هزینه برای خانوارهاست).

۱۰- منظور از بازار در مباحث اقتصادی چیست؟

بازار معنای خاصی در اقتصاد دارد؛ بازار به مجموعه خریداران و فروشندگان چیزی در هر جای ممکن اطلاق می شود مبادلات در بازار ممکن است حضوری و حقیقی نباشد و به صورت مجازی و در اینترنت صورت گیرد.

۱۱- آیا مبادلات در بازارهای اقتصادی باید حتما به صورت حضوری باشد؟ توضیح دهید.

خیر، مبادلات در بازار ممکن است حضوری و حقیقی نباشد و به صورت مجازی و در اینترنت صورت گیرد. شما ممکن است با تلفن و پشت میز سفارش دهید و یا با شبکه اینترنت، خرید اینترنتی کنید.

#### بررسی بازار کالا و خدمات

۱۲- به مجموعه خریداران و فروشندگان هر چیزی در هر جایی «.....» گفته می شود. بازار

۱۳- بازار چندبخش دارد نام ببرید؟ ۱- تقاضاکنندگان ۲- عرضه کنندگان

۱۴- در بازار کالا و خدمات تقاضاکنندگان همان ..... و عرضه کنندگان همان ..... هستند. خانوارها - بنگاه ها

خریداران یا تقاضاکنندگان و فرایند تصمیم گیری آنها

۱۵- خریداران در بازار چه کسانی هستند؟

خریداران، خانوارهایی هستند که تقاضاکننده کالاها و خدمات اند و نسبت به مشاهده تغییر شرایط بازار تصمیمات متفاوتی می گیرند.

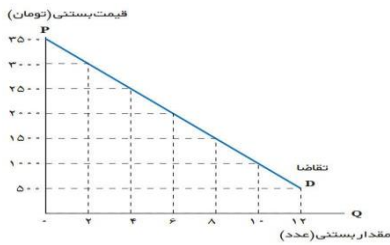
۱۶- رابطه بین مقدار تقاضا با قیمت کالا چگونه است؟

مقدار تقاضا از یک کالا با قیمت آن رابطه ای عکس دارد. به طوری که با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش می یابد و بالعکس

۱۷- منظور از «قانون تقاضا» در جریان بررسی رفتار بازار چیست؟

مقدار تقاضا از یک کالا با قیمت آن رابطه ای عکس دارد. به طوری که با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش می یابد و بالعکس،

۱۸- به سوالات زیر در مورد منحنی تقاضا پاسخ دهید:



مقدار تقاضای بستنی	قیمت بستنی
۱۲	۵۰۰
۱۰	۱۰۰۰
۸	۱۵۰۰
۶	۲۰۰۰
۴	۲۵۰۰
۲	۳۰۰۰
۰	۳۵۰۰

الف) منحنی تقاضا رفتار اقتصادی کدام گروه

را نشان می دهد؟

خریداران (تقاضاکنندگان) را نشان می دهد

ب) حالت منحنی تقاضا چگونه است؟ نزولی

ج) رابطه تقاضا با قیمت چگونه است؟ با افزایش قیمت کالا، مقدار خریدی تقاضا کاهش، و با کاهش قیمت کالا، مقدار خریدی تقاضا افزایش می یابد بنابراین رابطه ای بین تقاضا و قیمت عکس است.

د) منحنی تقاضا با چه حرفی نمایش داده می شود؟ D

18- افزایش درآمد چه رابطه ای با تقاضای یک کالا دارد؟

تقاضا برای یک کالای نرمال به صورت مثبت با درآمد ارتباط دارد. افزایش در درآمد سبب افزایش در مقدار تقاضا در هر قیمت میشود

19- چه عواملی بر مقدار تقاضا و خرید، توسط خریدار (مصرف کننده) تاثیر گذار است؟ هر یک را توضیح دهید

۱- درآمد ۲- قیمت ۳- سلیقه، ۴- انتظارات ۵- قیمت سایر کالاها هم می تواند بر مقدار تقاضا و خرید اثر بگذارد.

الف) درآمد چگونه میتواند بر مقدار تقاضا و خرید مصرف کننده موثر باشد؟

تقاضا برای یک کالای نرمال به صورت مثبت با درآمد ارتباط دارد. افزایش در درآمد سبب افزایش در مقدار تقاضا در هر قیمت میشود ولی برای کالای پست برعکس وقتی که درآمد افزایش پیدامی کند تقاضای مانسبت به کالای پست کمتر میشود مثلا با افزایش درآمد به جای خرید سویا، گوشت بیشتری خریداری می شود

ب)- قیمت چگونه می تواند بر مقدار تقاضا و خرید مصرف کننده موثر باشد؟

مقدار تقاضا از یک کالا با قیمت آن رابطه ای عکس دارد. به طوری که با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش می یابد. و با کاهش قیمت مقدار تقاضا افزایش می یابد.

ج) سلیقه چگونه می تواند بر مقدار تقاضا و خرید مصرف کننده موثر باشد؟

سلیقه افرادی تواند در خرید و تقاضا نسبت به یک کالا نقش داشته باشد مثلا چیزهایی که مد میشوند، حتی بدون تغییر قیمت مقدار تقاضای آنها زیادتیر می شود

د) انتظارات چگونه می تواند بر مقدار تقاضا و خرید مصرف کننده موثر باشد؟

هنگامی که پی ببرید قیمت کالایی در آینده بیشتر می شود، امروز ممکن است درباره خرید آن تصمیم دیگری بگیرید و

## خرید و تقاضای بیشتری

داشته باشید

و) قیمت دیگر کالاها مثلاً کالاهای مکمل و جانشین چگونه میتواند بر مقدار تقاضا و خرید مصرف کننده موثر باشد؟  
اگر کالاهایی که مکمل یکدیگرند دچار تغییر قیمت شوند تغییر در قیمت یک کالا در تقاضا و خرید کالای مکمل تاثیر گذار است بدین صورت که افزایش قیمت یک کالا باعث کاهش تقاضا و خرید برای کالای مکمل میگردد مثلاً اگر قیمت بنزین افزایش پیدا کند تقاضا و خرید برای ماشین کاهش پیدا خواهد کرد اگر کالاهایی که جانشین یکدیگرند دچار تغییر قیمت شوند تغییر در قیمت یک کالا در خرید و تقاضای کالای جانشین اثر دارد یعنی افزایش قیمت یک کالا باعث افزایش تقاضا و خرید برای کالای جانشین می شود مثلاً افزایش قیمت گوشت قرمز باعث افزایش تقاضای گوشت سفید می شود

### قیمت به عنوان ابزاری برای مدیریت مصرف

۲۰- سیاست گذاران از چه راه هایی تلاش می کنند از مقدار تقاضا و مصرف سیگار کم کنند؟

۱- آگاه سازی مردم به زیان های کشیدن سیگار ۲- بالا بردن قیمت آن از طریق وضع مالیات بر سیگار

### فروشنندگان یا عرضه کنندگان و فرایند تصمیم گیری آنها

۲۱- فروشنندگان در بازار چه کسانی هستند؟

فروشنندگان همان بنگاه های ارائه کننده کالا یا خدمات و نیز عوامل فروش آنها هستند

۲۲- چه عواملی بر مقدار تولید و عرضه یک کالا، توسط تولید کننده تاثیر گذار است؟

الف) قیمت کالا ب) تغییر در قیمت مواد اولیه (هزینه های تولید) ج) ابداعات و اختراعات

۲۳- رابطه بین مقدار عرضه با قیمت کالا چگونه است؟

طبق قانون عرضه، با افزایش قیمت، مقدار عرضه از هر کالا افزایش می یابد و بالعکس با کاهش قیمت مقدار عرضه کاهش می یابد

۲۴- به سوالات زیر در مورد منحنی عرضه پاسخ دهید

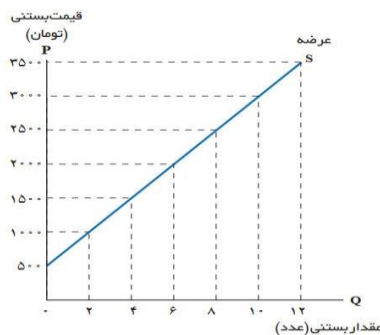
الف) منحنی عرضه رفتار اقتصادی کدام گروه را نشان می دهد؟ تولید کنندگان یا عرضه کنندگان

ب) حالت منحنی عرضه چگونه است؟ صعودی است

ج) رابطه عرضه با قیمت چگونه است؟ مستقیم است یعنی با افزایش قیمت کالا مقدار عرضه، افزایش می یابد، و با کاهش

قیمت کالا مقدار عرضه کاهش می یابد

د) منحنی عرضه با چه حرفی نمایش داده می شود؟ با حرف اختصاری S



مقدار عرضه بستنی	قیمت بستنی
۰	۵۰۰
۲	۱۰۰۰
۴	۱۵۰۰
۶	۲۰۰۰
۸	۲۵۰۰
۱۰	۳۰۰۰
۱۲	۳۵۰۰

### سایر عوامل

۲۳- با ذکر مثال توضیح دهید که چه عواملی می توانند در تولید و عرضه کالا توسط تولید کننده نقش داشته باشند؟

قیمت مستقیم کالا- قیمت مواد اولیه- ابداعات و اختراعات

با افزایش قیمت، مقدار عرضه نیز افزایش می یابد و برعکس قیمت «مواد اولیه» تصور کنید قیمت بستنی زیاد نشده

اما قیمت شیر که ماده اولیه و مهم تولید بستنی است گران تر شده است. شرایط به وجود آمده باعث می

شود تولید بستنی نسبت به قبل کمتر صورت گیرد چون منفعت تولید کننده نسبت به قبل کمتر خواهد بود اگر برعکس

شیر ارزان تر شود تولید بستنی به دلیل کاهش مواد اولیه بیشتر می شود

«ابداعات و اختراعات»: اگر دستگاهی اختراع شود که بتواند با تعداد کارگر کمتری، بستنی تولید کند و از این

جهت هزینه های تولید را کمتر کند تولید بستنی بیشتر خواهد شد ابداعات و اختراعات معمولاً با کاهش هزینه ها اثر

مثبتی بر مقدار تولید و عرضه دارند.

### تعادل در بازار

۲- عاملی که باعث هماهنگی رفتار عرضه کنندگان و تقاضا کنندگان در بازاری می شود چیست؟ قیمت

2۵- اگر مقدار تقاضای کالایی از مقدار عرضه آن بیشتر باشد، چه اتفاقی در بازاری می افتد؟

اگر مقدار تقاضای کالایی از مقدار عرضه آن بیشتر باشد، در بازار کمبود عرضه یا مازاد تقاضا رخ می دهد در چنین حالتی به همه کالا نمی رسد در نتیجه تقاضای بیشتر باعث بالا رفتن قیمت می شود؛ زیرا افرادی که به آن کالا نیازمندند تلاش میکنند با پیشنهاد قیمت بالاتر آن را به دست آورند

۲۶- اگر مقدار عرضه کالایی بیشتر از مقدار تقاضا آن باشد، چه اتفاقی در بازاری می افتد؟ اگر مقدار عرضه کالایی

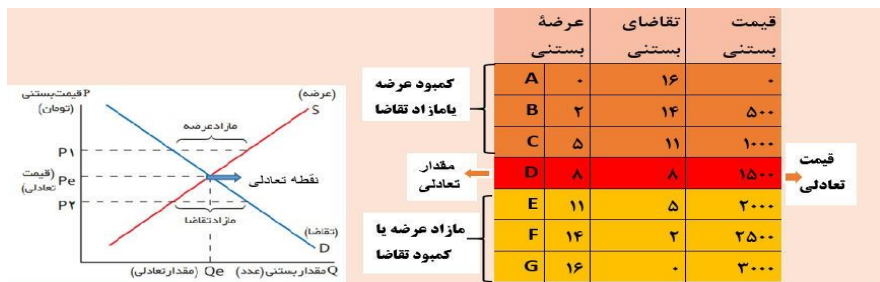
بیشتر از مقدار تقاضای آن باشد، مازاد عرضه یا کمبود تقاضا رخ می دهد و همین سبب می شود برخی از تولیدکنندگان نتوانند کالای خود را بفروشند بنابراین از قیمت خود کم کنند تا بتوانند با پیدا کردن مشتری کالای بیشتری را بفروشند.

۲۷- با توجه به نمودار زیر به سوالات پاسخ دهید؟

الف) منظور از تعادل در بازار چیست؟

رفتار عرضه کنندگان و تقاضا کنندگان در بازار در مقابل هم صورت می گیرد و باید با هم هماهنگ باشد اگر مقدار کالایی که تولید کنندگان تولید کرده اند برابر با مقدار کالایی باشد که مصرف کنندگان تقاضای کنند بازار در وضعیت تعادلی قرار دارد (ردیف D) یعنی هیچ یک از تقاضا کنندگان بدون کالا نمی مانند و هیچ یک از تولید کنندگان کالایی در انبار ندارند و همه فروش رفته است

ب) قیمت تعادلی چیست؟ به قیمتی که در آن مقدار عرضه و تقاضای کالایی با هم برابر باشد قیمت تعادلی می گویند یعنی نقطه P



ج) منظور از مقدار تعادلی چیست؟

به مقداری که میزان عرضه و تقاضا با هم برابر است مقدار تعادلی می گویند یعنی نقطه  $Q_e$

د- منظور از مازاد عرضه چیست و چگونه به تعادل می رسد؟ توضیح دهید؟

بازار بالاتر از قیمت تعادلی با مازاد عرضه و کمبود تقاضا مواجه خواهد شد «یعنی نقطه  $P_1$  و قیمت های ۲۰۰۰، ۲۵۰۰، ۳۰۰۰» در این وضعیت چون قیمت ها زیاد است عرضه بیشتری صورت گرفته و در مقابل به خاطر قیمت زیاد تقاضا کمتر است و این وضعیت مازاد عرضه را ایجاد کرده است برای اینکه این مازاد عرضه از بین برود و تولیدکننده بتواند کالای خود را به فروش برساند مجب و راست قیمت کالاهایش را پایین بیاورد با کم شدن قیمت، تقاضا افزایش پیدا میکند و انگیزه تولیدکننده برای تولید کمتری شود این روند تا جایی ادامه پیدا می کند که بازار به تعادل برسد.

و) چه زمانی بازار دچار مازاد تقاضا می شود؟ و چگونه به تعادل می رسد؟ توضیح دهید؟

وقتی بازار پایین تر از قیمت تعادلی بامازداتقاضا و کمبود عرضه مواجه خواهد شد «یعنی نقطه P<sub>2</sub> و قیمت های ۵۰۰-۱۰۰۰»

در این وضعیت چون قیمت ها کم است تقاضای بیشتری صورت گرفته و در مقابل به خاطر قیمت کم عرضه کمتر است و این وضعیت مازاد تقاضا را ایجاد کرده است بنابراین عده ای از تقاضاکنندگان حاضرند بر ایدریافت کالای مدنظر مبلغ بیشتری پرداخت کنند و این روند باعث افزایش قیمت کالاها در بازار می شود با افزایش قیمت، تولیدکنندگان شروع به تولید می کنند و مصرف کنندگان از مصرف و تقاضای خود کم می کنند این روند تا جایی ادامه پیدای کند که فاصله عرضه و تقاضا کاهش می یابد و تعادل در بازار برقرار می شود.

## انواع بازار

۲۸- انواع بازار نام ببرید؟ (الف) رقابتی (ب) انحصاری (ج) حراجی (مزایده) مناقصه

۲۹- منظور از «بازار رقابتی» چیست؟ در بازار هر محصول، گاه تعداد فروشندگان و خریداران به قدری زیاد است که حضور و رفتار هر یک از عرضه کنندگان و تقاضاکنندگان به نسلت کل بازار بسیار کوچک خواهد بود و در عمل، هیچ یک از طرفین به تنهایی در شکل گیری قیمت تأثیرگذار و به عبارت دیگر قیمت گذار نیستند. در این صورت بازار را به اصطلاح «بازار رقابتی» می نامند. بازار محصولات چون ماکارونی معمولاً رقابتی است

۳۰- به چه وضعیتی «انحصار» می گوئیم؟ مثال بزنید

گاه به دلایل طبیعی، اقتصادی، قانونی یا حتی غیرقانونی، تعداد فروشنده یا خریدار به یک یا چند نفر محدود می شود این

این وضعیت را «انحصار» می گوئیم. مثلاً شرکت توانیر در کشور ما، به دلیل طبیعی و شرکتهای خودرویی به دلایل قانونی، انحصارگر در فروش کالای خود به شمار میروند. شرکت پخش و پالایش فراورده های نفتی از یکسو تنها خریدار و از سوی دیگر تنها فروشنده محصولات نفتی است و خرید و فروش این کالا را در انحصار خود دارد

۳۱- ویژگی های بازار انحصاری چیست؟

(الف) تعداد فروشنده یا خریدار به یک یا چند نفر محدود می شود.

(ب) انحصارگر، قیمت گذار است و خریداران در بازار انحصاری قیمت پذیرند.

(ج) کیفیت کالا در این بازار زیاد مورد توجه نیست.

(د) در این بازار تنوع کالا کمتر و قیمت کالاها نسبت به بازار رقابتی بیشتر می باشد.

(و) خریداران قدرت انتخاب ندارند.

۳۲- انحصارگر غیرقانونی چگونه می تواند به جامعه ضرر برزند؟ در این صورت وظیفه ی دولت چیست؟

انحصارگر غیرقانونی معمولاً با افزایش قیمت خود خود به مشتریان و رفاه جامعه ضرر میزند؛ بنابراین دولت باید مانع شکل گیری آن و تبانی برخی از تولیدکنندگان شود

۳۳- چه زمانی انحصار برای جامعه سودمند است؟

اما انحصار طبیعی و قانونی مشروط به مواظبت و مقررات گذاری صحیح میتواند برای مصرف کننده سودمند باشد

۳۴- بازارها را در قالب حراجی ها به چند صورت میتوان مشاهده کرد؟

(الف) مزایده: فروشندگان آثار هنری در نمایشگاه ها

(ب) مناقصه: خریداران عمده کالا و خدمات

۳۵- هزینه مبادله چیست؟

تعامل خریداران و فروشندگان یا بنگاهها و خانوارها در دنیای واقعی اقتصاد هزینه بر است. این هزینه ها که اقتصاددانان به آن هزینه های مبادله میگویند، غیر از هزینه تولید است.

۳۶- آیا هزینه های مبادله بر نحوه تخصیص منابع اثر گذار است؟

بله- فرض کنید به عنوان مدیرعامل یک شرکت تولید لباس میخواهید برای شرکت خود پارچه خریداری کنید. برای این کار لازم است تا با یک شرکت نساجی قراردادی ببندید. جستجو برای یافتن یک شرکت نساجی معتبر، فرایندهای



چانه زنی و بستن قرارداد و همچنین نظارت بر عملکرد آن، همه شامل هزینه هایی است که باید در نظر گرفته شود.  
این هزینه های مبادله در واقع بر نحوه تخصیص منابع اثر گذار است